

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.12.2001, sp. zn. 29 Odo 93/2001, ECLI:CZ:NS:2001:29.ODO.93.2001.1

Číslo: 33/2002

Právní věta:

Při skončení účasti jednoho z účastníků dvoučlenného sdružení založeného podle § 829 obč. zák. dochází vždy k zániku (a tedy rozpuštění) sdružení, a na majetkové vypořádání jeho účastníků je třeba aplikovat ustanovení § 841 obč. zák., nikoli ustanovení § 839 obč. zák.

Ustanovení § 841 obč. zák. upravující vypořádání účastníků při rozpuštění sdružení nebrání tomu, aby kterýkoli z nich, nedohodnou-li se, podal u soudu návrh na zrušení podílového spoluvlastnictví podle § 142 obč. zák.

Zánikem (rozpuštěním) sdružení založeného podle § 829 obč. zák. nezaniká podílové spoluvlastnictví jeho účastníků k věcem uvedeným v § 833 a § 834 obč. zák.

Není v rozporu s ustanovením § 841 resp. § 142 obč. zák., domáhá-li se účastník sdružení zrušení a vypořádání spoluvlastnictví pouze k některému majetku získanému při výkonu společné činnosti.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 18.12.2001

Spisová značka: 29 Odo 93/2001

Číslo rozhodnutí: 33

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Spoluvlastnictví

Předpisy: § 142 předpisu č. 40/1964Sb.

§ 833 předpisu č. 40/1964Sb.

§ 834 předpisu č. 40/1964Sb.

§ 839 předpisu č. 40/1964Sb.

§ 841 předpisu č. 40/1964Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

K r a j s k ý s o u d v Ústí nad Labem shora označeným rozsudkem potvrdil rozsudek O k r e s n í h o s o u d u v Lounech ze dne 5. 5. 1999 v napadeném výroku, kterým soud prvního stupně zamítl žalobu na zaplacení částky 204 947 Kč s příslušenstvím a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího

řízení. Současně ve výroku rozsudku vyslovil přípustnost dovolání.

Při přezkoumávání rozsudku soudu prvního stupně v napadené části ohledně důvodnosti nároku žalobce na finanční vypořádání podílového spoluvlastnictví v důsledku zániku sdružení, založeného oběma účastníky smlouvou o sdružení podle ustanovení § 829 a násl. obč. zák., vyšel odvolací soud ze skutkových zjištění soudu prvního stupně. Vztah mezi účastníky posoudil podle ustanovení § 829 a násl. obč. zák. a podrobně zdůvodnil své právní závěry o tom, že účastníci projevili shodnou vůli ukončit činnost sdružení ke dni 31. 12. 1994, že na daný případ je třeba aplikovat ustanovení § 841 obč. zák. o vypořádání účastníků při rozpuštění sdružení a nikoli ustanovení § 839 obč. zák., upravující nároky vystoupivšího nebo vyloučeného účastníka, a že je použitelný postup podle ustanovení § 142 obč. zák., nedohodnou-li se účastníci na vypořádání spoluvlastnictví ke společně získaným věcem. Podle názoru odvolacího soudu ovšem nelze při provádění vypořádání podle ustanovení § 841 obč. zák. oddělovat jednotlivé části společně získaných hodnot a provádět jejich oddělené vypořádání, případně žádat pouze výplatu vypořádacího podílu. Je nutné provést vypořádání všech společně získaných hodnot podle zásad o vypořádání podílového spoluvlastnictví podle obecného ustanovení § 142 obč. zák. Protože žalobce neučinil předmětem řízení vypořádání všech hodnot společně získaných a požadoval pouze vyplacení vypořádacího podílu, postupoval soud prvního stupně podle odvolacího soudu správně, když žalobu žalobce zamítl. Proto odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně jako věcně správný potvrdil. Výrok o vyslovení přípustnosti dovolání odůvodnil tím, že v řízení byly posuzovány otázky týkající se ukončení účasti ve dvoučlenném sdružení a vypořádání při rozpuštění sdružení, které nebyly dosud judikaturou řešeny, přičemž jde o otázky zásadního právního významu.

Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce dovoláním, jehož přípustnost spatřoval v naplnění podmínek ustanovení § 237 odst. 1 písm. f) a § 239 odst. 1 občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. prosince 2000 a které podal pro důvody uvedené v ustanovení § 241 odst. 3 písm. a), c), d) o. s. ř. Vytýkal odvolacímu soudu, že způsob, jakým si vyložil shodný projev vůle účastníků ukončit činnost sdružení k 31. 12. 1994, nemá oporu v provedeném dokazování, a trval na tom, že v důsledku písemné výpovědi, kterou mu dal žalovaný, byl ze sdružení vyloučen, a proto má nárok na výplatu v penězích podle ustanovení § 839 obč. zák. Nesouhlasil s právním posouzením odvolacího soudu v tom, že na vypořádání podílového spoluvlastnictví účastníků sdružení lze aplikovat ustanovení § 142 obč. zák., neboť úprava vzniku i vypořádání podílového spoluvlastnictví mezi účastníky sdružení obsažená v ustanovení § 829 a násl. obč. zák. je úpravou zvláštní, která na ustanovení § 142 obč. zák. neodkazuje a proto neobstojí ani nesprávný názor odvolacího soudu o tom, že je nutné provést vypořádání všech společně získaných hodnot, nikoli oddělené vypořádání jejich jednotlivých částí.

Konečně dovolatel namítl, že mu soud nesprávným postupem odňal možnost domoci se vypořádání, byť jen z hodnoty hotových peněz, čímž je naplněn též dovolací důvod uvedený v ustanovení § 241 odst. 3 písm. a) o. s. ř. ve spojení s § 237 odst. 1 písm. f) o. s. ř. Proto navrhl, aby dovolací soud rozsudky soudů obou stupňů zrušil a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Podle bodu 17., hlavy I, části dvanácté zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. lednem 2001).

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 239 odst. 1 o. s. ř., neboť odvolací soud jeho přípustnost vyslovil ve výroku napadeného rozsudku.

Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud nejprve zkoumal existenci dovolatelem tvrzené vady ve smyslu § 237 odst. 1 písm. f) o. s. ř. Podle tohoto ustanovení je řízení zmatečné tehdy, jestliže účastníku byla v průběhu řízení nesprávným postupem soudu odňata možnost jednat před soudem. Odnětím možnosti jednat před soudem je přitom takový postup soudu, jímž znemožnil účastníku řízení realizaci těch procesních práv, která mu zákon přiznává. O vadu ve smyslu tohoto ustanovení jde jen tehdy, jestliže šlo o postup nesprávný (uvažováno z hlediska zachování postupu soudu určeného zákonem nebo dalšími obecně závaznými právními předpisy) a jestliže se postup soudu projevil v průběhu řízení a nikoliv také při rozhodování (srov. též rozhodnutí Nejvyššího soudu, uveřejněná pod čísly 27/98 a 49/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Tuto vadu však dovolatel nespatořoval v odnětí možnosti jednat před soudem, nýbrž pouze v odnětí možnosti domoci se vypořádání části podílového spoluvlastnictví v penězích, tedy v samotném zamítnutí jeho žalobního návrhu, což ovšem není otázka postupu soudu v řízení, nýbrž otázka hodnotícího úsudku soudu projeveného až v rozhodnutí.

Protože jiné vady řízení podle § 237 odst. 1 o. s. ř. tvrzeny nebyly a z obsahu spisu nevyplývají, Nejvyšší soud uzavřel, že dovolací důvod uvedený v § 241 odst. 3 písm. a) o. s. ř. není naplněn.

Jiné vady řízení, než uvedené v § 237 odst. 1 o. s. ř., které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a ke kterým dovolací soud rovněž přihlíží z úřední povinnosti (srov. § 242 odst. 3, věta druhá, o. s. ř.), dovolatel netvrdil a ze spisu se nepodávají.

Protože výrokem rozhodnutí odvolacího soudu podle § 239 odst. 1 o. s. ř. může být dovolání připuštěno jen pro řešení právních otázek, je dovolatel oprávněn napadnout rozhodnutí odvolacího soudu vedle dovolacích důvodů uvedených v § 241 odst. 3 písm. a), b) o. s. ř. pouze z dovolacího důvodu uvedeného v § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. V dovolání proto nelze uplatnit tvrzení, že rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá v podstatné části oporu v provedeném dokazování (§ 241 odst. 3 písm. c) o. s. ř.), jak učinil dovolatel ohledně zjištění odvolacího soudu o projevu shodné vůle účastníků ukončit činnost sdružení k datu 31. 12. 1994.

Zbývalo proto přezkoumat rozhodnutí odvolacího soudu z důvodu uvedeného v ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. Vzhledem k tomu, že odvolací soud otázku, která činí z daného rozsudku rozhodnutí po právní stránce zásadního významu, nevymezil ve výroku rozhodnutí, ale pouze v jeho odůvodnění, lze v dovolání uplatnit dovolací důvod uvedený v § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. k jakékoliv právní otázce, na jejímž řešení rozhodnutí odvolacího soudu spočívá (viz též nálezy Ústavního soudu České republiky z 20. 2. 1997 sp. zn. [III. ÚS 253/96](#)).

Ve smyslu § 242 odst. 3 o. s. ř. je dovolací soud vázán uplatněným dovolacím důvodem včetně toho, jak jej dovolatel obsahově vymezil. Vázanost dovolacím důvodem se v řízení o dovolání, jehož přípustnost je dána ustanovením § 239 odst. 1 o. s. ř., projevuje tím, že dovolací soud je oprávněn přezkoumat jen ty právní otázky, které dovolatel v dovolání označil.

Nesprávné právní posouzení věci odvolacím soudem spatořoval dovolatel v otázce vypořádání podílového spoluvlastnictví účastníků sdružení podle § 841 obč. zák., v otázce použitelnosti § 142 obč. zák. pro toto vypořádání a v otázce nutnosti vypořádat podílové spoluvlastnictví ke všem věcem.

Nesprávným právním posouzením se rozumí omyl soudu při aplikaci právních předpisů na zjištěný skutkový stav. O mylnou aplikaci právních předpisů se jedná, jestliže soud použil jiný právní předpis,

než který měl správně použít, nebo aplikoval sice správný právní předpis, ale nesprávně jej vyložil, popř. nesprávně aplikoval.

Při posouzení otázky, zdali má žalobce nárok na majetkové vypořádání podle § 839 obč. zák. a nebo § 841 obč. zák., je nutno vyjít z toho, že ustanovení § 841 obč. zák. má na mysli jen případy, kdy dojde k rozpuštění sdružení, zatímco ustanovení § 839 obč. zák. lze vztáhnout pouze na ty případy, kdy sdružení po vystoupení či vyloučení jeho účastníka nadále trvá. Při skončení účasti (ať již z jakéhokoli důvodu) jednoho účastníka ve dvoučlenném sdružení dochází vždy k zániku (a tedy rozpuštění) sdružení, neboť sdružení pouze s jedním účastníkem nemůže dále trvat. Za této situace je z hlediska řešení vymezené otázky naprosto nerozhodné, z jakého důvodu a jakým způsobem účastník ukončil svoji činnost ve dvoučlenném sdružení. Odvolací soud nepochybil, když nárok žalobce posuzoval podle ustanovení § 841 obč. zák. a nikoli podle ustanovení § 839 obč. zák., vycházející ze skutkového zjištění, že došlo ke shodnému projevu vůle účastníků ukončit činnost sdružení.

Názor odvolacího soudu o tom, že nedohodnou-li se účastníci sdružení na vypořádání podílového spoluvlastnictví ke společně získaným věcem, může se kterýkoli z nich domáhat zrušení podílového spoluvlastnictví a provedení vypořádání u soudu podle ustanovení § 142 obč. zák., je rovněž správný. Obecná úprava podílového spoluvlastnictví obsažená v ustanovení § 136 až 142 obč. zák. se uplatní (podle zásad vztahu obecné a zvláštní právní normy) vždy tam, kde ji zvláštní ustanovení právního předpisu nevylučují nebo neupravují určitou otázku odchylně, aniž by byl nutný odkaz na obecnou úpravu. Ustanovení § 841 obč. zák. o vypořádání účastníků při rozpuštění sdružení způsobem stanoveným ve smlouvě, jinak rovným dílem, nebrání tomu, aby kterýkoli z nich, nedojde-li mezi nimi k dohodě, mohl podat u soudu návrh podle § 142 obč. zák.

Nejvyšší soud však v projednávané věci nesdílí názor odvolacího soudu o tom, že při provádění vypořádání podle § 841 obč. zák. nelze oddělovat jednotlivé části společně získaných hodnot a provádět jejich oddělené vypořádání, případně žádat pouze výplatu vypořádacího podílu, a že je nutné provést vypořádání všech společně získaných hodnot podle zásad stanovených v ustanovení § 142 obč. zák. Předně je třeba uvést, že z odůvodnění rozsudku odvolacího soudu nevyplývají potřebná skutková zjištění o tom, které hodnoty a v jakém rozsahu učinil žalobce předmětem žaloby a zda vymáhaná částka představuje pouze peněžitou náhradu za majetek získaný výkonem společné činnosti sdružení (§ 841 obč. zák.), nebo zda zahrnuje i samostatné pohledávky žalobce za žalovaným. Jestliže žalobce požadoval též vypořádání svého (žalovaným zadržovaného) podílu na zisku sdružení, jehož rozdělení si účastníci sjednali v bodě III. „společenské smlouvy o založení sdružení“ ze dne 6. 8. 1992, uplatnil v tomto rozsahu pohledávku vznikající na základě smluvených skutečností (nikoli z titulu zániku sdružení), tedy pohledávku samostatně vymahatelnou i za trvání sdružení. Proto její uspokojení nelze vázat na rozpuštění sdružení a tím i na vypořádání podílového spoluvlastnictví žalobou podle § 142 obč. zák.

V podílovém spoluvlastnictví účastníků sdružení založeného podle § 829 a násl. obč. zák. jsou jednak poskytnuté peníze nebo jiné věci určené podle druhu (§ 833 obč. zák.) a jednak majetek získaný při výkonu společné činnosti (§ 834 obč. zák.). Tyto věci (soubory věcí) nemusí být (a zpravidla nebudou) z hlediska účelu použití vázány na sebe navzájem, přičemž jejich vypořádání bude možno provést různým způsobem (např. jejich rozdělením, poskytnutím peněžitě náhrady apod.). Ustanovení § 841 obč. zák. zakládá nároky účastníků rozpuštěného sdružení na vypořádání, nikoli jejich povinnost vypořádat všechny věci v podílovém spoluvlastnictví, které i při zániku sdružení trvá dál (na rozdíl např. od společného jmění manželů – srov. § 149 odst. 1 obč. zák.), neboť zákon zánik podílového spoluvlastnictví se zánikem sdružení nespojuje. Důvodem zániku podílového spoluvlastnictví účastníků sdružení by byla i dohoda účastníků o jeho zrušení a vypořádání, resp. zrušení podílového spoluvlastnictví a jeho vypořádání soudem podle § 142 obč. zák. na návrh některého z účastníků.

Nemůže být proto v rozporu s ustanovením § 841 obč. zák., resp. s ustanovením § 142 obč. zák., domáhá-li se účastník rozpuštěného sdružení vypořádání pouze části hodnot v podílovém spoluvlastnictví. Je na vůli účastníků, v jakém rozsahu hodlají podílové spoluvlastnictví zrušit a vypořádat a v jakém rozsahu má nadále trvat po rozpuštění sdružení.

V této souvislosti je třeba zdůraznit, že k vypořádání majetku v podílovém spoluvlastnictví podle § 142 v návaznosti na § 841 obč. zák. může soud přikročit pouze tehdy, zruší-li na návrh účastníka v odpovídajícím rozsahu podílové spoluvlastnictví, přičemž z hlediska vázanosti soudu návrhy účastníků se uplatní ustanovení § 153 odst. 2 o. s. ř.

Protože v posledně zkoumané otázce rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci, Nejvyšší soud jej podle ustanovení § 243b odst. 2, věty první, o. s. ř. zrušil. Protože důvody, pro které bylo rozhodnutí odvolacího soudu zrušeno platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, Nejvyšší soud zrušil podle ustanovení § 243b odst. 2, věty druhé, o. s. ř. i toto rozhodnutí a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení.